

Valtakunnallinen konservointikysely 2008

Suomen museoliitto ja Valtion taidemuseo/Kehys laativat syksyllä 2008 kyselyn, jossa museoilta tiedusteltiin kokoelmien konservoinnin ja kokoelmien hoidon tilannetta. Tarkoituksena oli saada vertailukelpoista tietoa suomalaisen kulttuuriperinnön hoidon nykytasosta, jotta parannuksia pystytään suunnittelemaan ja toteuttamaan. Kysely kohdistettiin erikoismuseoiden, kulttuurihistoriallisten museoiden ja taidemuseoiden museonjohtajille. Kyselyn vastausprosentti oli 74 (119 vastannutta museota).

Tässä yhteenvedossa esitellään kyselyn tulokset pääpiirteissään. Kyselyaineistoa tullaan edelleen käyttämään hyväksi kokoelma- ja konservointityön valtakunnallisessa kehittämisessä.

Kyselyn taustamuuttujat

Museotyyppi

Erikoismuseo 26%

Kulttuurihistoriallinen museo 34%

Taidemuseo 26%

Taide- ja kulttuurihistoriallinen museo 14%

Museon sijainti

Etelä-Suomen lääni 42%

Itä-Suomen lääni 10%

Lapin lääni 6%

Länsi-Suomen lääni 38%

Oulun lääni 4%

Ahvenanmaan lääni 0%

Museon perustamisvuosi

Ennen vuotta 1900 11%

1900-1959 32%

1960-1979 27%

1980-1999 23%

2000- 8%

Museon omistaja

Kunta 52%

Valtio 5%

Yhdistys tai säätiö 40%

Muu 3%

Museoiden henkilökunta

Kyselyyn vastanneiden museoiden vakituisen henkilökunnan henkilötyövuodet vaihtelivat 1:n ja 230:n välillä.

Henkilötyövuosia (vakituinen henkilöstö)	Museoita (lukumäärä)
1-5	46
6-10	25
11-20	27
21-50	7
Yli 50	7

Konservaattoreita eniten kulttuurihistoriallisissa museoissa ja Etelä-Suomessa

Kyselyyn vastanneista museoista 31%:lla on henkilökunnassaan kokopäiväinen konservaattori. Konservaattoreiden lukumäärä vaihteli 1 ja 17 välillä, suurimmalla osalla tosin on henkilökunnassaan yksi (21 museota) tai kaksi (13 museota) konservaattoria. Vastanneiden museoiden joukossa 88 museolla ei ole konservaattoria. Yhteensä konservaattoreita on kyselyyn vastanneissa museoissa 91.

Konservaattoreita on eniten kulttuurihistoriallisissa museoissa, joista 44 %:lla henkilökuntaan kuuluu kokopäiväinen konservaattori. Kyselyyn vastanneista erikoismuseoista 29%:lla on henkilökunnassaan kokopäiväinen konservaattori. Taidemuseoiden kohdalla vastaava luku on 26% ja taide- ja kulttuurihistoriallisten museoiden kohdalla 12%.

Eniten konservaattoreita on työssä valtion omistamissa museoissa, joista 67%:ssa on yksi tai useampi kokopäiväinen konservaattori. Kunnallisista museoista 39%:lla ja yhdistyksen tai säätiön omistamista museoista 19%:lla on henkilökunnassaan kokopäiväinen konservaattori.

Aluetaidemuseoista 25%:lla on henkilökunnassaan kokopäiväinen konservaattori. Maakuntamuseoista kokopäiväinen konservaattori on 78%:lla. Valtakunnallisista erikoismuseoista konservaattori on 33%:lla.¹

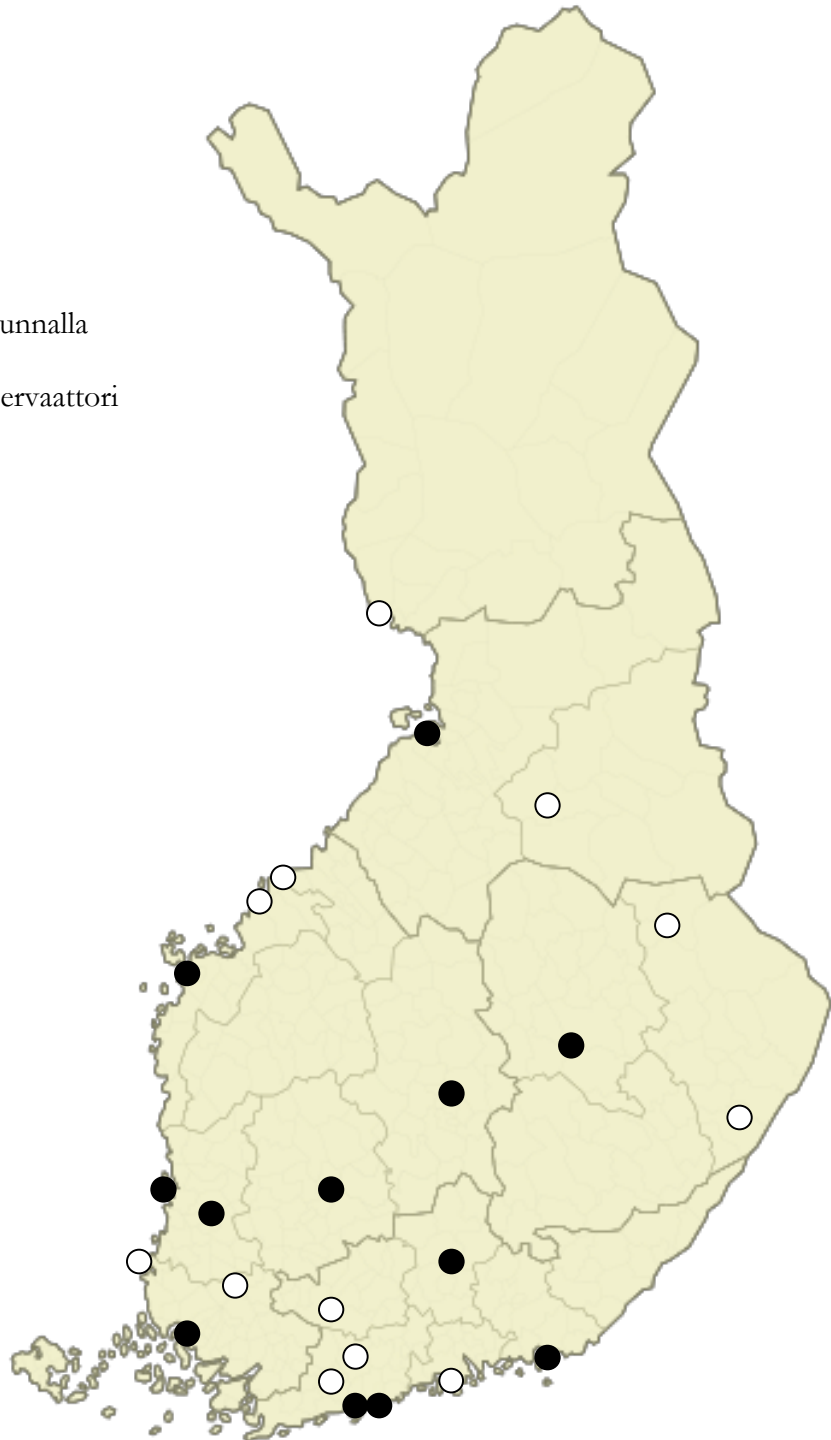
Konservaattoreiden olemassaolo painottuu selkeästi suuriin museoihin. Museoissa, joissa vakituista henkilökuntaa on yli 21 henkilötyövuotta työskentelee 76% kaikista konservaattoreista. Vastaavasti museoissa, joissa on 1-5 henkilötyövuotta, työskentelee vain 5% kaikista konservaattoreista.

Henkilötyövuosia (vak. hl)	Museoita (lukumäärä)	Konservaattoreita yhteensä
1-5	46	5
6-10	25	9
11-20	27	18
21-50	7	10
Yli 50	7	59

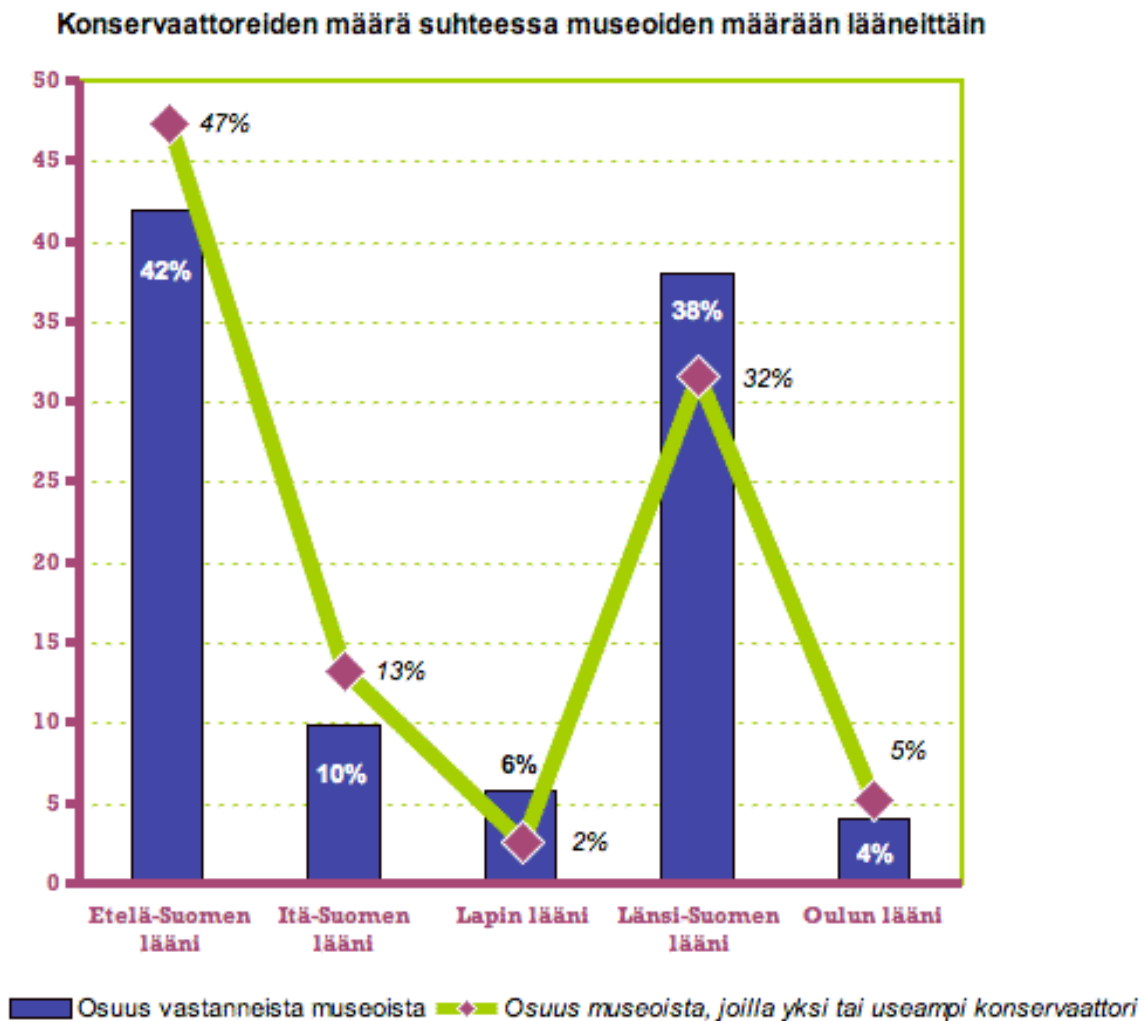
¹ Maan 16:sta aluetaidemuseosta kyselyyn vastasivat kaikki. Maan 21:stä maakuntamuseosta kyselyyn vastasi 18 (86%). Maan 15:sta valtakunnallisesta erikoismuseosta kyselyyn vastasi 12 (80%).

Konservaattoreiden sijoittuminen maantieteellisesti

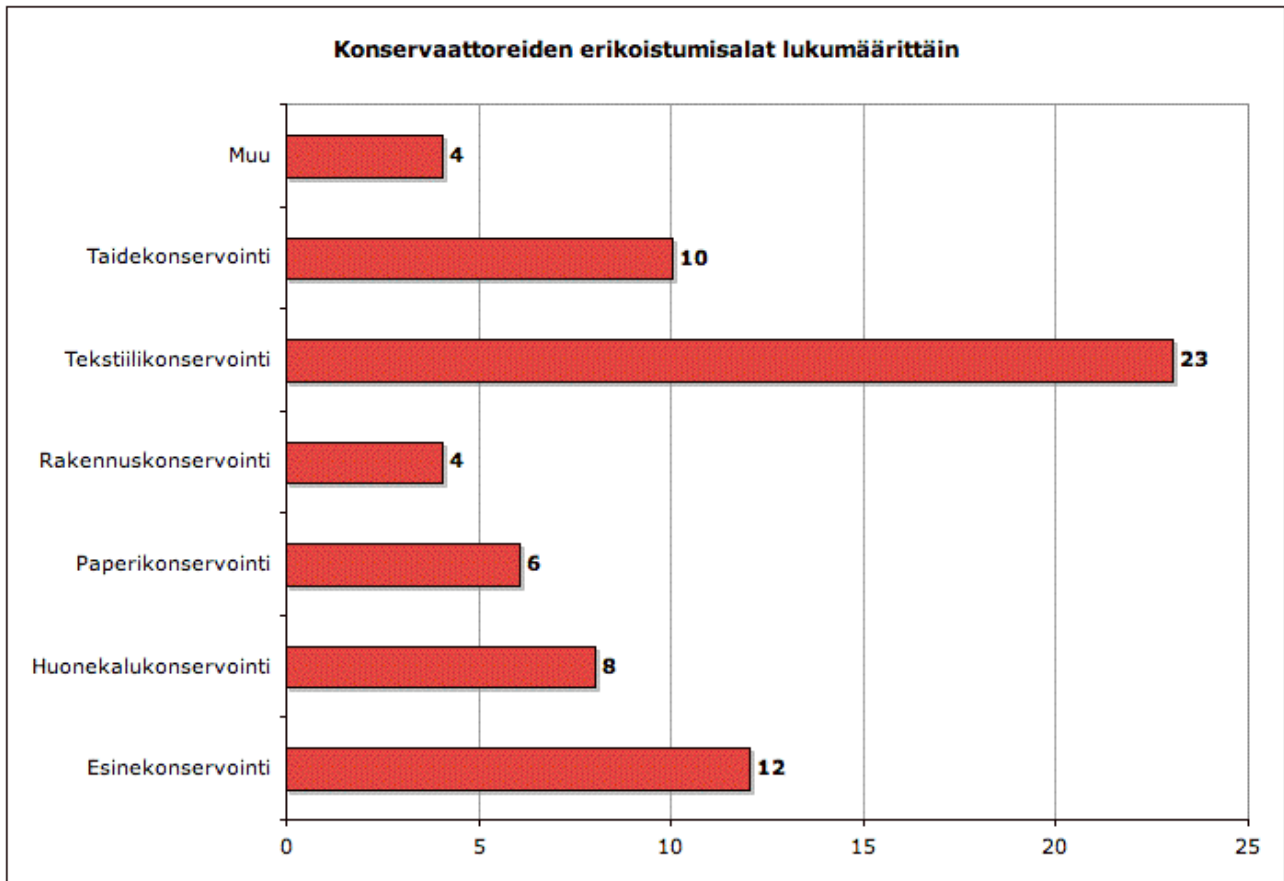
- Konservaattori paikkakunnalla
- Useampi kuin yksi konservaattori paikkakunnalla

Suhteessa museoiden määrään eniten konservattoreita on Etelä-Suomen läänissä ja vähiten Länsi-Suomen läänissä ja Lapin läänissä. Museoista, joiden henkilökuntaan kuuluu yksi tai useampi konservattori 47% sijaitsee Etelä-Suomen läänissä, kun kaikista kyselyyn vastanneista museoista 42% on eteläsuomalaisia. Länsisuomalaisia museoita oli kaikista kyselyyn vastanneista 38%, mutta siellä sijaitsee vain 32% museoista, joissa on konservattori. Lapin läänissä sijaitsevia museoita oli vastanneista 6%, mutta Lapin läänissä sijaitsee 2% museoista, joiden henkilökuntaan kuuluu yksi tai useampi konservattori.

Museoissa on eniten työssä tekstiilikonservattoreita (56%:ssa vastanneista museoista). Seuraavaksi eniten museoissa työskentelee esinekonservattoreita (29%) ja taidekonservattoreita (24%). Huonekalukonservattori on 19,5%:lla kysymykseen vastanneista museoista ja paperikonservattori 14,6%:lla.

Konservaattorit paikkakunnittain

Tekstiilikonservaattori

Kuopio
 Hyvinkää
 Pietarsaari
 Porvoo
 Vaasa
 Oulu
 Harjavalta
 Espoo
 Kajaani
 Helsinki
 Kotka
 Tampere
 Lahti
 Pori
 Rauma
 Turku
 Hämeenlinna
 Jyväskylä

Esinekonservaattori

Kuopio
 Oulu
 Lahti
 Espoo
 Helsinki
 Kotka
 Punkaharju
 Turku
 Jyväskylä

Taidekonservaattori

Helsinki
 Tornio
 Oulu
 Vaasa
 Lahti
 Tampere
 Espoo

Huonekalukonservaattori

Kokkola
Loimaa
Helsinki
Tampere
Lahti
Turku
Jyväskylä

Paperikonservaattori

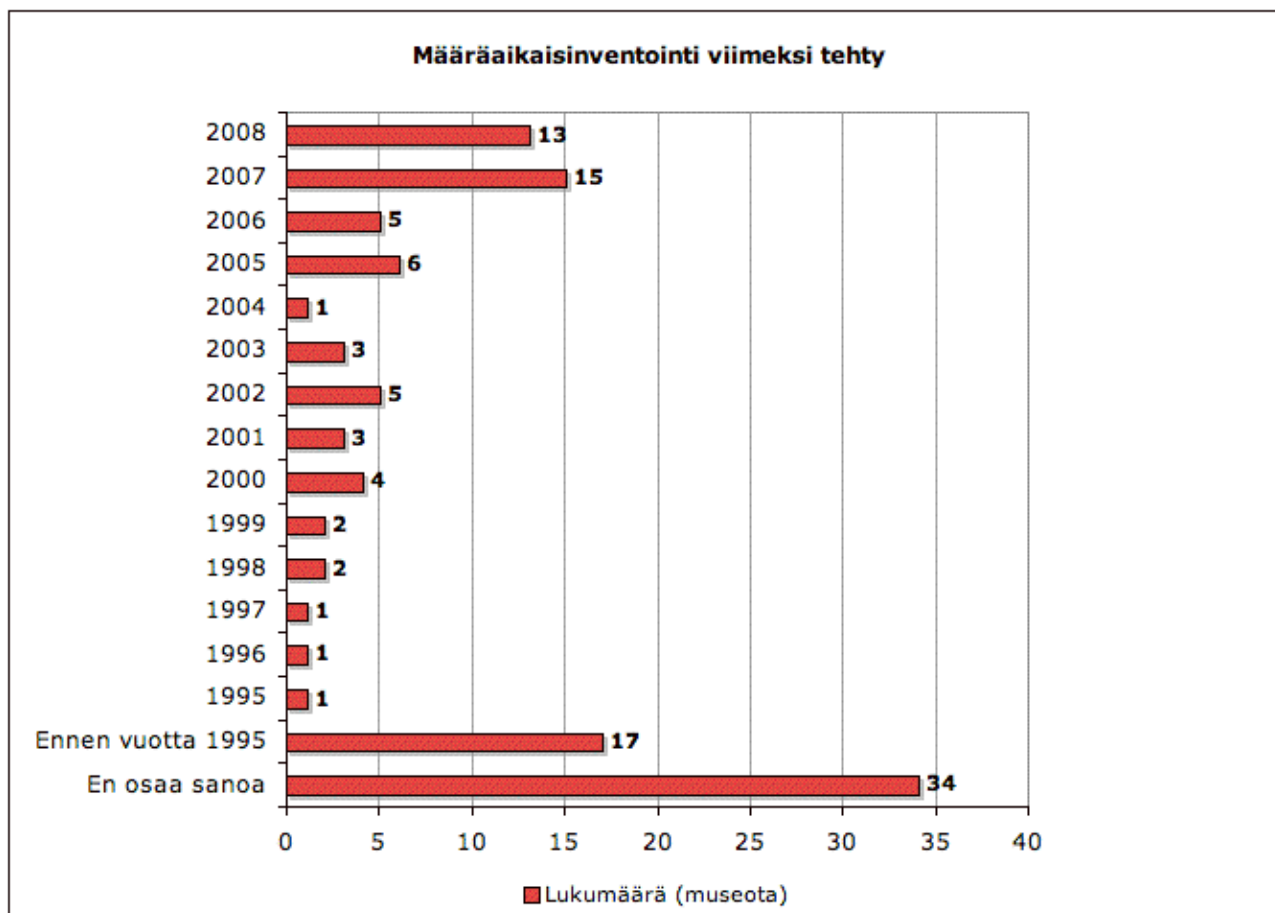
Helsinki

Rakennuskonservaattori

Harjavalta
Helsinki
Nurmes
Pori

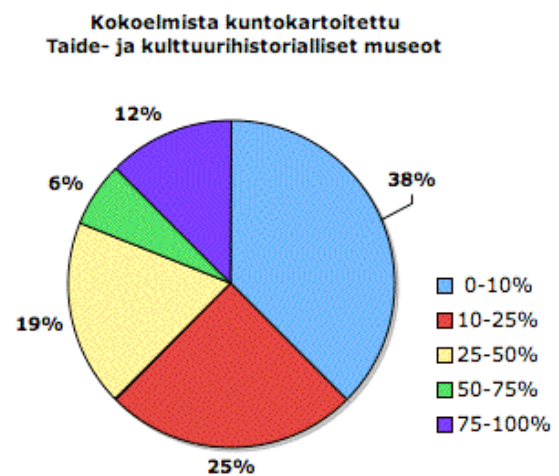
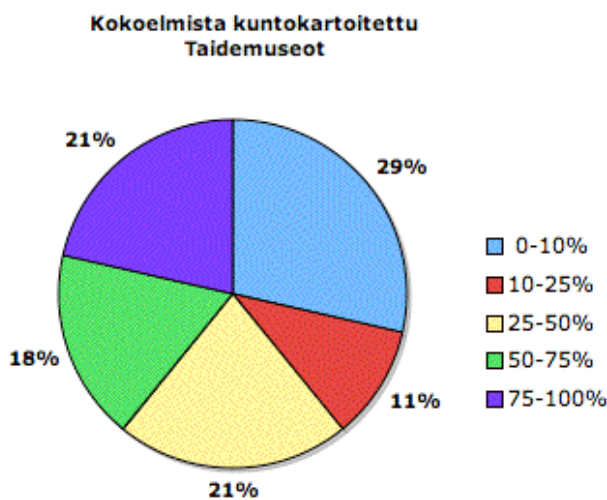
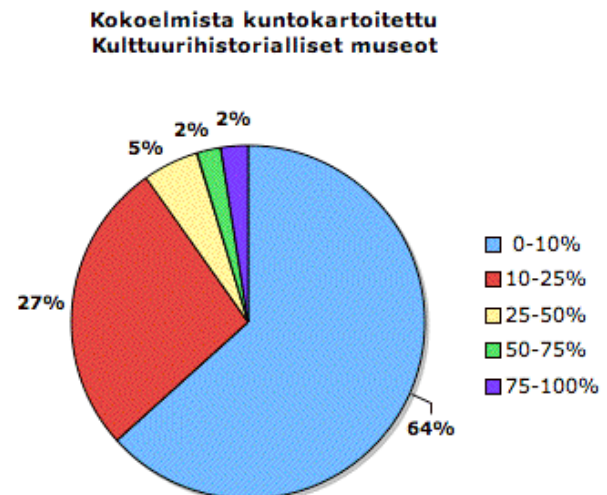
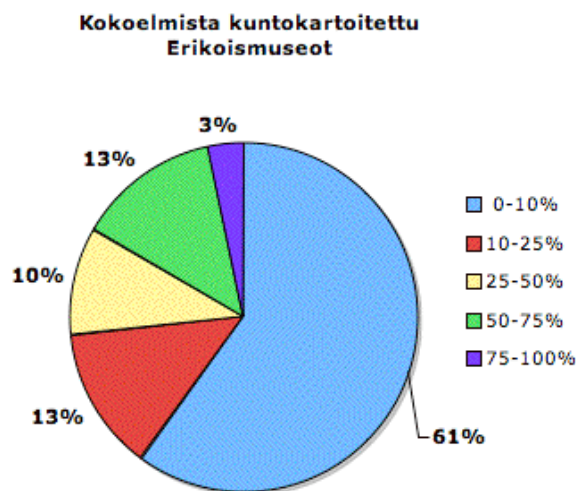
Kokoelmien hoidon ja säilytyksen haasteita

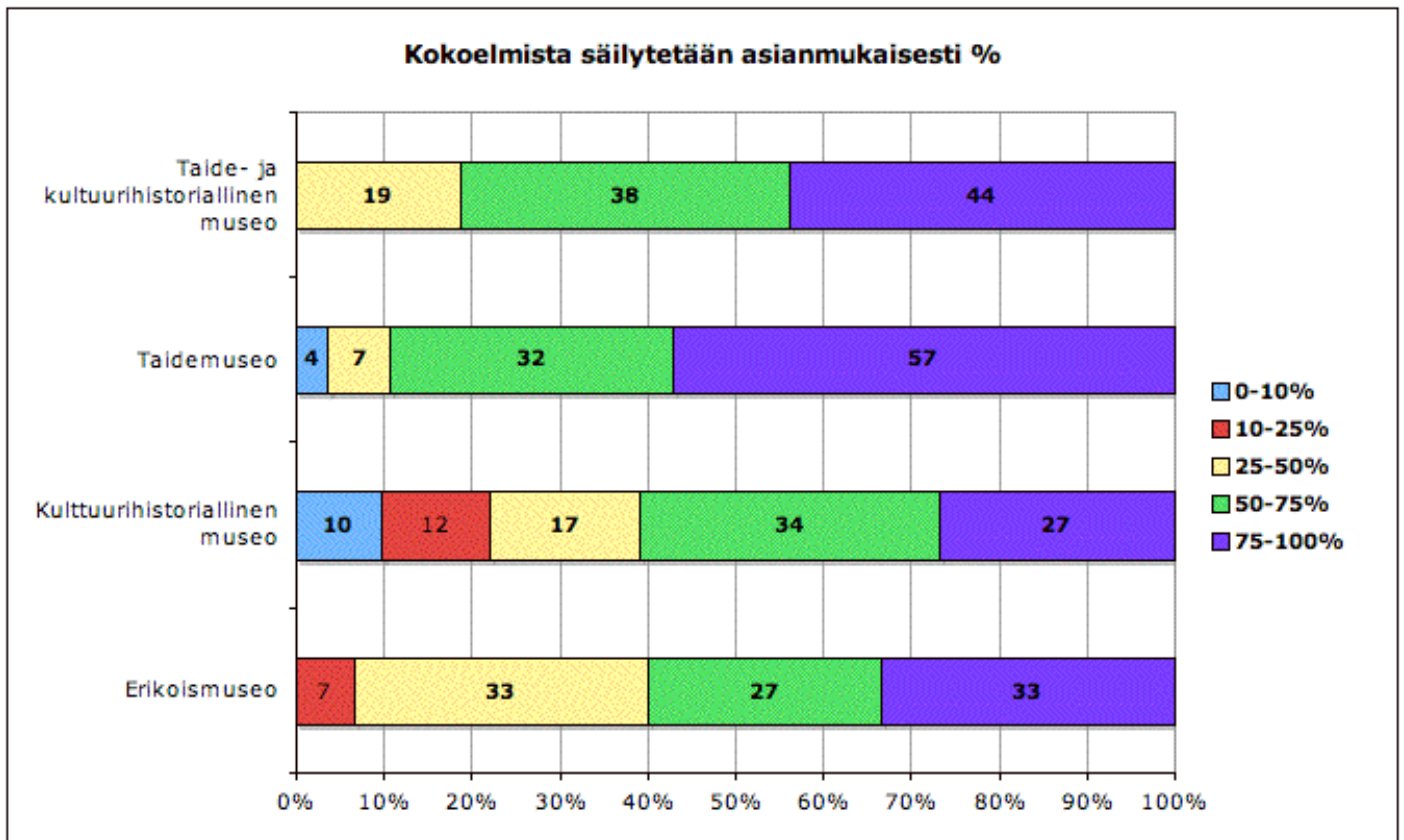
Kyselyssä pyydettiin arvioimaan milloin museon kokoelmat on viimeksi määräaikaistentoinut, kuinka hyvin inventointi on ajan tasalla sekä kuinka suuri osa kokoelmista on kuntokartoitettu. Kokoelmansa on määräaikaistentoinut ennen vuotta 1995 15% kysymykseen vastanneista museoista. Näistä museoista 47% on kulttuurihistoriallisia museoita, 33% erikoismuseoita ja 20% taidemuseoita. Vuosien 1995 ja 2008 välillä kokoelmansa on määräaikaistentoinut 55% kaikista kysymykseen vastanneista museoista. Näistä museoista 32% on taidemuseoita, 26% erikoismuseoita, 22% kulttuurihistoriallisia museoita ja 18% taide- ja kulttuurihistoriallisia museoita. Peräti 30% museoista ei osannut sanoa, milloin museon kokoelmat on viimeksi määräaikaistentoinut. Näistä 43% on kulttuurihistoriallisia museoita, 30% erikoismuseoita, 21% taide- ja kulttuurihistoriallisia museoita ja 18% taidemuseoita.

Suurimmassa osassa museoita arvioitiin, että kokoelmien inventointi on museossa kohtuullisesti ajan tasolla (51%). Neljäsosassa museoita inventointi on hyvin ajan tasolla. Jopa lähes neljäsosa museoista arvioi, että kokoelmien inventointi ei ole lainkaan ajantasolla. Kysymyksessä ei syntynyt suuria eroja museotyypin suhteen, tosin kulttuurihistorialliset museot arvioivat hieman muita useammin, että kokoelmien inventointi ei ole ajan tasolla.

Museoiden kokoelmien kuntokartoituksen tilanne ei kyselyn mukaan näytä kovin hyvältä. Puolet kaikista vastaajista nimittäin arvioi, että museon kokoelmista on kuntokartoitettu vain 1-10% ja viidennes arvioi, että kuntokartoitus on tehty 10-25%:lle kokoelmia. Suurimman osan eli 75-100% kokoelmistaan on kuntokartoittanut vain 8% vastaajista. Museotyypien välillä on melko suuria eroja: kulttuurihistorialliset museot ja erikoismuseot ovat kuntokartoittaneet kokoelmistaan selkeästi pienemmän osan kuin taidemuseot ja taide- ja kulttuurihistorialliset museot.

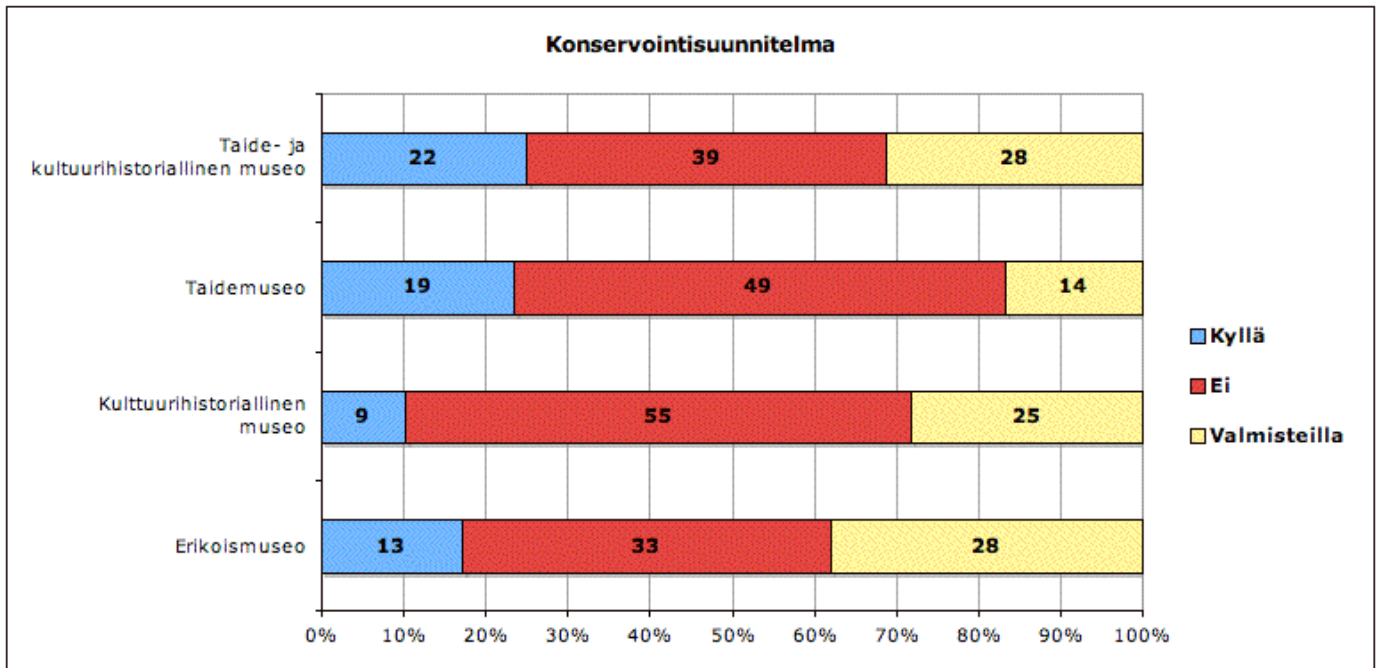
Kyselyssä tiedusteltiin myös museoiden säilytystilojen laatua sekä niihin liittyviä mahdollisia kehittämissuunnitelmia. Säilytystilojen kokoon, varustetasoon ja huoneilmaston olosuhdehallintaan vaati parannuksia noin 40% museoista kun taas riittävänä niitä piti hieman vajaa 30% museoista.

Suurin osa museoista (62%) suunnitteli kehittämistoimia säilytystilojensa suhteen. Kehittämiskohteina mainittiin mm. olemassa olevien säilytystilojen laajentaminen, uusien säilytystilojen rakentaminen, olemassa olevien tilojen uudelleen järjestely ja olosuhteiden parantaminen sekä laitteiston uusiminen.

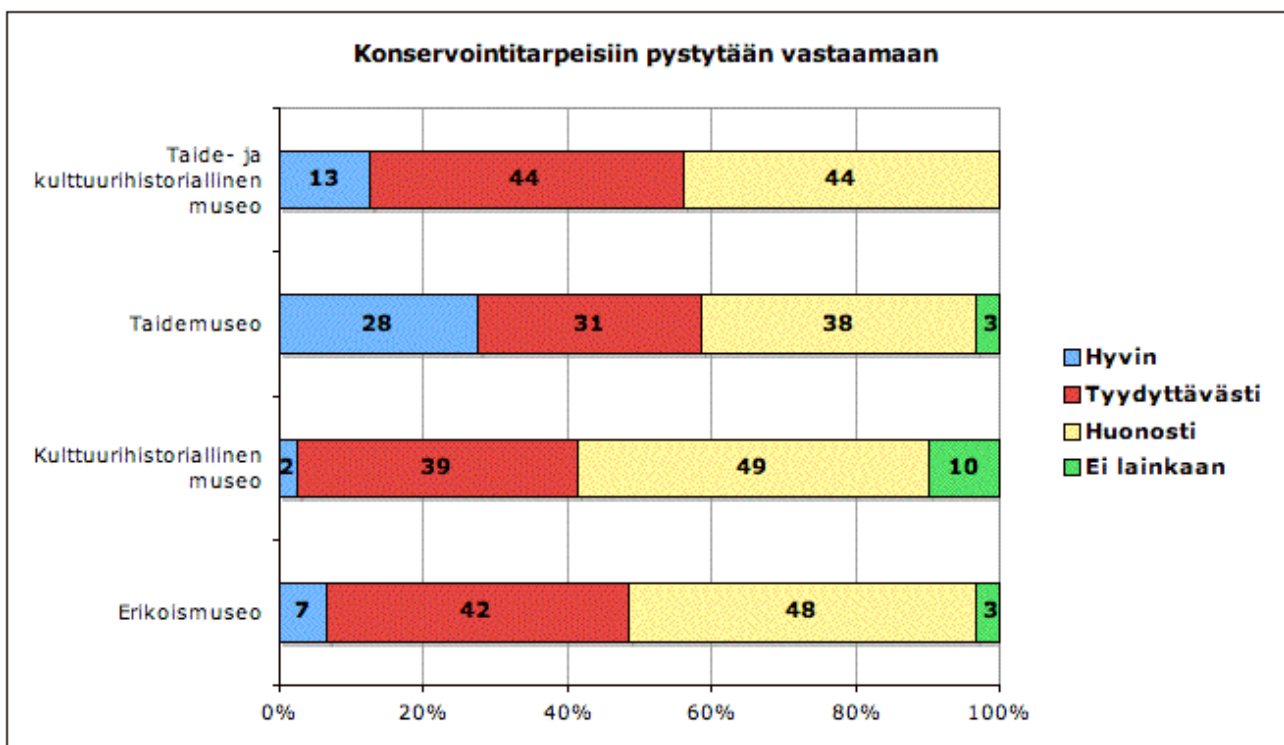
Konservointitarpeisiin ei pystytä vastaamaan riittävän hyvin

Valmis konservointisuunnitelma on olemassa 18%:lla vastanneista. Yli puolella vastanneista (53%) konservointisuunnitelmaa ei ollut lainkaan. 26% ilmoitti, että konservointisuunnitelma on valmisteilla. Museotyypeistä taide- ja kulttuurihistoriallisilla sekä taidemuseoilla on konservointisuunnitelma hieman useammin kuin erikoismuseoilla ja kulttuurihistoriallisilla museoilla.

Konservointitarpeisiin museot eivät pysty vastaamaan kovinkaan hyvin. 45% kaikista vastanneista nimittäin arvioi, että konservointitarpeisiin pystytään vastaamaan huonosti ja 39% arvioi, että konservointitarpeisiin pystytään vastaamaan tyydyttävästi. Vain 10% vastanneista katsoi, että konservointitarpeisiin pystytään vastaamaan hyvin. Näistä museoista 62% sijaitsee Etelä-Suomen läänissä. Lapin läänissä sijaitsevista museoista 14% pystyy vastaamaan konservointitarpeisiin hyvin, Länsi-Suomen läänissä 9% ja Itä-Suomen ja Oulun läänissä 0%.

Kyselyssä tiedusteltiin tilannetta konservaattorin löytymisen, konservointiresurssien sekä asianmukaisten konservointitilojen olemassaolon suhteen. Näitä seikkoja pyydettiin arvioimaan asteikolla asia kunnossa - kohtalainen ongelma - suuri ongelma. Suurimmaksi ongelmaksi koetaan resurssien löytymisen konservaattorin palkkaamiseen ja/tai konservaattoripalveluihin: 35% kaikista kysymykseen vastanneista kokee resurssipulan suureksi ongelmaksi ja 24% kohtalaiseksi ongelmaksi. Asianmukaisten konservointitilojen puute on suuri ongelma 34%:lle museoista ja kohtalainen ongelma 32%:lle museoista. Konservaattorin löytymisen paikkakunnalta koetaan kaiken kaikkiaan vähiten ongelmalliseksi, tosin tässä on suuria maantieteellisiä eroja: puolessa Itä-Suomen, Oulun ja Lapin lääneissä sijaitsevista museoista konservaattorin löytymisen on suuri ongelma. Resurssien löytymisen koetaan ongelmaksi koko maassa, mutta vähiten se on ongelmana Etelä-Suomen läänissä. Asianmukaisten konservointitilojen puute koetaan useimmin suureksi ongelmaksi Etelä-Suomen läänissä sijaitsevista museoista. Museotyyppien suhteen ei ole suuria eroja vaan kaikilla museotyypeillä ongelmat painottuivat resurssien ja asianmukaisten konservointitilojen puutteeseen.

Konservointia pyritään kehittämään

Kyselyssä tiedusteltiin millaisia toimenpiteitä museossa on suunnitteilla konservoinnin kehittämiseksi lähivuosina. Uuden konservaattorin palkkaamista tai määräaikaisen vakinaistamista suunnittelee 12 museota. Konservointisuunnitelman tekeminen on tähtäimessä 16:ssa museossa. Uusien säilytystilojen hankkimista tai vanhojen kehittämistä suunnittelee 14:ssa museossa ja uusia konservointitiloja tai vanhojen kehittämistä 7:ssä museossa. Kuntokartoituksen tekeminen on suunnitelmassa 7:ssä museossa. Konservoinnin ostopalvelujen käytön jatkamista tai lisäämistä suunnittelee myös 7 museota. Monessa museossa on suunnitelmassa myös kokoelmien konservointitarpeen kartoittaminen. Muutamassa museossa suunnittelee myös lahjoittajan tai muun ulkopuolisen tahon kustantamaa konservointia.

Museoilla on myös alueellisia suunnitelmia, jotka liittyvät sekä konservoinnin että säilytystilojen kehittämiseen. Länsi-Uudellamaalla on kehitteillä maakunnallinen ratkaisu, kokoelma- ja konservointikeskushankkeita on suunniteltu- ja/tai toteutusvaiheessa Helsingissä, Jyväskylässä ja Tampereella. Hämeenlinnassa on suunnitteilla kokoelmakeskushanke kaupungin historiallisen museon ja taidemuseon kesken.

Konservoinnissa priorisoidaan näyttelyyn meneviä teoksia/esineitä

69% vastanneista on sitä mieltä, että konservointitoimenpiteet kohdistuvat pääasiassa näyttelyihin meneviin teoksiin/esineisiin. 40% vastanneista on edelleen sitä mieltä, että paras hoito ja konservointi kohdistuvat tiettyihin kokoelman teoksiin/esineisiin (nk. kokoelmien helmet ja avainteokset, arvoluokitus). Vain 18% vastanneista katsoi, että kaikki museon vastuulla olevat teokset esineet ovat hoidon suhteen samanarvoisia. Näistä museoista 36% on taidemuseoita, 27% taide- ja kulttuurihistoriallisia museoita ja 18% sekä erikoismuseoita että kulttuurihistoriallisia museoita.

Käyttökokoelma on olemassa 26%:lla vastanneista. Näistä 9% on taide- ja kulttuurihistoriallisia museoita, 12,5% taidemuseoita, 31% erikoismuseoita ja 44% kulttuurihistoriallisia museoita.

Elinkaariajattelu saa kannatusta

Kyselyssä tiedusteltiin kantaa elinkaariajatteluun. *Elinkaariajattelun lähtökohdana on tarkastella teosta/esinettä objektina, jonka koko elinkaari on hahmotettu. Museo tekee tietoisesti valintoja ja päätöksiä tuntien tämän teoksen/esineen elinkaariennusteet: esimerkiksi kuinka radikaalisti teoksen altistaminen kulutuksen, valon,*

säilytysvaihteluiden, jne. vaikutuksille vähentää kyseisen teoksen elinkaarta. Museo on valmis siirtämään kyseisen teoksen/esineen pois aktiivikokoelmasta, silloin kun teos/esine ei enää vastaa sille asetettuja säilyttämis- tai esilläolokriteereitä. Elinkaaren loppupää saattaa myös merkitä poistoa kokoelmasta. Elinkaariajattelu tulee ajankohtaiseksi erityisesti perustettaessa käyttö- ja opetuskokoelmia, joissa kyseiset teokset/esineet altistetaan kovemmalle kulutukselle.

Kaikista kysymykseen vastanneista elinkaariajattelua kannattaa 64%. Perusteluina kannatukselle mainittiin mm. järkevyyden, poistojen välttämättömyyden sekä kuluviin materiaalien vaatimukset. Moni elinkaariajattelua kannattanut tosin tarkensi kannattavansa sitä vain käyttö- (tai opetus-/rekvisiitta-) kokoelmaan liittyen. 13% vastanneista ei kannattanut elinkaariajattelua. Heidän perustelujensa mukaan osa kokoelmista on niin korvaamattomia, että ne tulee säilyttää mahdollisimman hyvin ja pitkään tai kokoelma muodostaa sellaisen kokonaisuuden, esimerkiksi museoidun kodin, josta ei voi poistaa mitään. 22% vastanneista ei osannut sanoa mielipidettään kysymykseen. Museotyyppien suhteen ei ilmennyt suuria eroja, tosin taidemuseoiden ja taide- ja kulttuurihistoriallisten museoiden joukosta hieman suurempi osa ei kannata elinkaariajattelua kuin erikois- ja kulttuurihistoriallisten museoiden joukosta.

